

tem 7 magnum 7 spissum. 7 hoc pp̄ nature cō-
fortatōem. 7 ppter supfluitatum humidarū cō-
sumptionē. sed in nimis morantib; in aqua pul-
sus debilis efficitur. remanet tñ sicut prius ve-
locitas 7 spissitudo. Similiter balneantes ī aq̄
frigida temperate pulsum habent fortem 7 ve-
locem. 7 hoc ptingit ppter caloris natural' coa-
dunatōem 7 confortatōem virtutis. puenien-
tis ex temperamento exterioris infrigidatōnis.
sed nimia mora in tali balneo pulsum debilitat
7 virtutem. 7 hoc cōtingit in macilentis plus q̄
in crassis ppter frigiditatem ad exteriora nimis
subito. 7 quasi sine obstaculo penetrantē 7 qua
si precordia plus debito constringentē. Itēz p-
pter cibi 7 potus variam sumptōem. Cibus. n.
supfluus 7 indigestus pulsum debilitat. mode-
ratus 7o digestusq; ac p membra diffusus ex-
citata virtute pulsum augmentat. Similiter et
potus moderatus 7 digestus pulsum facit for-
tem magnū 7 velocem. frigidus aut̄ rarū 7 tar-
dum. Item ppter passionum anime variatōem
Nam ira facit pulsum velocē fortem 7 spissum
leticia mediocrem. Timor similiter pulsus effi-
cit velocem inordinatum 7 tremētē similiter 7
dolor 7 ita de alijs contingit. Hec autem dicta
de anime 7 eius potentiarū p̄rietatibus 7 effe-
ctib; quāntū spectat ad hoc opusculum iā suffi-
ciant. Nunc aut̄ de p̄rietatib; humani corpo-
ris cuius anima virtus ē 7 p̄fectio adiunāte dei
gratia aliqua sunt dicenda.

Incipit liber quartus de p̄rietatib; sub-
stantie corporee.

De humani ita
q; corporis 7 partium eius p-
rietatibus tractatur ab ele-
mentaribus qualitatib; 7 hu-
moribus ex quibus p̄stat cor-
pus est primitus inchoandum.

De quatuor elementaribus qualitatibus.

Capitulum

Quatuor itaq; st
elementa 7 elementares qualitates
ex quibus constituitur omne anima-
tum corpus materialiter precipue corpus hu-
manū qd̄ inter omnia elementata est nobilissi-
mum 7 nobilissime inter omnia composita ordi-
natum vtp̄ta proprium anime rōnalis orga-
num ip̄ius opatōnibus tam naturalib; q̄ vo-
luntarijs deputatum. Est itaq; corpus homis
compositum ex quatuor elementis scz ex terra
aqua igne 7 aere quoz quodlibet habz p̄rias

qualitates. Sunt autem quatuor p̄ime 7 p̄in-
cipales. scz caliditas frigiditas siccitas 7 humidi-
tas que dicuntur p̄ime. qz p̄imo labūt ab ele-
mentis in elementata. Dicuntur etiā p̄incipa-
les. qz ab eis omnes secundarij effectus oriunt̄
Hec qualitatū due sunt actiue. scz caliditas
7 frigiditas. alie 7o due scz siccitas 7 humidi-
tas sunt passiue. vnde ab istarum qualitatū p̄e-
ualentia 7 dominio dicunt̄ elementa actiua vel
passiua. Dicunt̄ autē p̄ime due p̄incipaliter
actiue. non qz ille tm̄ agant. quia passiue simili-
ter agunt. Nulla. n. qualitas est ociosa in corpore.
sed he ideo dicunt̄ actiue qz p̄ actiones earum
alie habent induci 7 confluari. Nam caliditas
qñ qz hūiditatē qñ qz siccitatē iducit 7 custodit
vt p̄t videri in carne salsa. calor. n. solis terre-
stres p̄tes dissoluit 7 aquosas 7 aereas 7 sic re-
laxando 7 remolliendo a calore inducit hūmi-
ditas. siccitatem aut̄ inducit qz calor agēs ī hu-
miditatem prius eā dissoluit 7 dissolutā consu-
mit 7 sic siccitas que est lima caloris inducitur
7 etiam conseruatur. Caliditas igit̄ est elemēta-
ris qualitas summe actiua quod p̄t p̄ eius effe-
ctum dum tamē agat ī rem aliquā. Primo ei-
p̄tes dissoluit. quibus dissolutis res debilior ef-
ficatur que p̄ partiū coherentiam fortior fuit. et
ideo actio rei agentis minus resistit. Item cali-
ditas ē oīm generabiliū artifex 7 cā generatōis
toti p̄ncipalit̄ effectiua. Est aut̄ duplex calidi-
tas. caliditas solaris siue celestis generās. 7 hec
est saluatiua 7 generatiua. An̄ qñ qz generant̄
rane ex celesti calore ī aere. alia ē elemētaris 7 ge-
nerata. 7 h̄ ē corruptiua 7 p̄sumptiua sic qñ sit
coadunatō fractoz radior̄ ī p̄cto alie corp̄is p̄
spicui si fiat coadunatō radior̄ ī speculo p̄ in-
cedi stupa ex reflexione radior̄ 7 cōburi. Itēz
inferior̄ ad superiora reductiua. faciēdo. n. motū
a cētro ad circūferētiā dissoluit terrestria ī aq̄sa
7 aq̄sa ī aerea 7 illa ī ignea 7 sic inferiora 7 media
reduc̄ ī sua superiora. It̄ eoz q̄ dure s̄ p̄pactōis
ē remolliuina. agēdo. n. ī grossaz subam eā molli-
ficat dissolūdo vt p̄t ī metallis calore liq̄fact̄
dissolūdo enim terrestria in aquosa remollit
Item mollium 7 liquidozum est induratiua vt
p̄t in ono igni apposito. qz liquidiorib; 7 subti-
liozib; p̄tib; relolūtis. terrestribus partib; re-
manentib; indurescit. Item densorum est sub-
tiliatiua. dum enim mutum a centro ad circūfe-
rētiā habeat vi sua rē in quā agit dissoluit 7 sue
actioni ydoneā reddit. vñ cum rē ad simplicita-
tē reducere laborat p̄ p̄sequēs subtiliat. nā sim-
plicitas grosse rei subtilitas ē q̄ nascit̄ p̄ minorē
p̄tū p̄pactōez vt p̄t ī glacie q̄ calore soluta lib-

tiliatur. Item virtute sua e' depuratiua metallo-
 rum 7 rubiginis iporum consumptiua. Nam
 agendo in substantiam ipsius metalli illam dis-
 soluit 7 si quid inuenit feculentie rubiginis sepa-
 rat 7 consumit. si autem fuerit aurum omnino
 purum violentia caloris quidem dissoluit. sed
 non consumitur. vnde anrum pfecte depuratu
 quous p calorem dissoluat non tñ in suo ponde-
 re minoratur. Item caliditas est accidentaliter
 corruptiua vt est videre quando calor plus dis-
 soluit q̄ consumat. ipsi humores putrefiunt et
 corumpunt vt patet in cumulo frumeti aqua
 asperso vbi calor interclusus aquam resoluit in
 fumositatem que inclusa 7 reteta grana remol-
 lit 7 putrefacit ac corumpit. Item naturaliter
 est grauium alleuiatiua. dum. n. humiditas per
 calorem resoluta consumitur. pondus minora-
 tur 7 sic substantia rei leuiatur. propterea calo-
 re agente in humiditatem fumus generatur q̄
 fumus alleuiatur 7 depuratur 7 in spm. s. sub-
 stantiam leuem 7 aeream mutatur 7 rem i qua
 continetur reddit leuiorem. Hinc est q̄ corpora
 animalium viuentium incopabiliter sunt le-
 uiora q̄ corpora mortuoz propter calorem et
 spm contentum in arterijs 7 in venis. Sic eniz
 corpora animantium sunt leuiora post p̄adiu
 q̄ ante propter caloris confortationem. Item
 accidentaliter est caliditas aggranatiua. Agen-
 do enim in substantiam rei. subtiliores 7 leuio-
 res partes consumit 7 remanentibus partibus gros-
 sioribus fit compactio 7 p consequens aggra-
 uatio. Per poroz etiam apertionem ex vi calo-
 ris fit spirituum euaporatio ex quoz presentia
 corpus leniatur quibus euaporatis p ipoz p-
 sentiam aggranatur. Item caliditas est coloris
 rubei generatiua. agens enim in materiam par-
 tes terrestres resoluit in aquosas 7 illas in aere-
 as 7 in igneas. vnde ex circumfusione ignearum
 partium imitantium rei superficiem color igneus
 scilicet rubeus generatur sicut est videre in ro-
 sis. Propterea dum p calorem calidi humores
 in corpore generantur ex eorum diffusionem per
 corporis superficiem color rubeus generat. Itē
 accidentaliter est discoloratiua quia p calidita-
 tem poros aperientem exsulant humores 7 spi-
 ritus euanescent ex quoz presentia fiebat co-
 loratio eorum absentia color discolor generat
 sicut est videre de rosa que de fumo sulphuris
 albescit. Item nimis intensa naturaliter e' mor-
 tificatiua. quia dñ vltimus motus caloris agit
 in substantiam. eam ad vltimum resoluit. resolu-
 uendo in fine destruit 7 consumit. Item accide-
 taliter e' viuificatiua. q̄ p caliditatem prestan-

tem motum cordi in spiritibus fit spirituum in
 corpore restauratio 7 nutrimenti membrorum
 fit competens administratio 7 sic p consequens
 corpus regitur 7 viuificat. Recollige itaq̄ ex
 p̄dictis q̄ caliditas e' elementaris pprietas sum-
 me actiua penetratiua summe mobilis 7 moti-
 ua generata ex motu radiorum sui ipsius multi-
 plicatiua siue comunicatiua. illorum in quoz
 substantiam agit in suam spem transformatiua
 illoz que frigiditate mortua sunt 7 destructa
 viuificatiua 7 renouatiua vt p̄t̄ in radicibus 7
 in plantis que hyemali frigore mortificate ver-
 nali calore reuiuiscunt. inferiorum ad superiora
 reductiua. attractiua supfluoꝝum cōsumptiua
 7 sordium purgatiua. in materijs diuersis di-
 uersozum imo oppositoꝝ e' effectiuū pductiua.
 7 ideo nunc inuenitur rarefactiua 7 remollifica-
 tiua liquefactiua 7 aperitiua 7 econuerso. nunc
 condensatiua 7 induratiua constrictiua 7 opi-
 latiua. nunc etiam saluatiua nunc corruptiua.
 Est etiam virtute propria saporuz imutatiua
 nā acetosa 7 agrestia p̄uertit i dulcia vt e' vidē
 in fructibus 7 in vuis. p nimiam autem intensio-
 nem 7 excessum dulcia conuertit in amara 7 in
 salsa. Nam ex calore intenso exurente sangui-
 nem. sanguis in coleram conuertitur. 7 p eun-
 dem aqua p fortem exbullitōem subtiliores p-
 tes aereas consumentem terrestribus manenti-
 bus in salis substantiam transmutatur. Est atē
 caliditas crudozum 7 indigestozum maturati-
 ua 7 maturitatis in fructibus celerius perfecti-
 ua. vnde in regionibus calidis fructus citi⁹ ma-
 turescunt q̄ in frigidis 7 plus dulcescunt. 7 eē
 formarum 7 specierum potentia in materia la-
 tenter existentium ad actum deductiua vt pa-
 tet in minerabilibus. nam p caloris actionem au-
 rum es argentum 7 cetera metallice spēs de la-
 pidibus educuntur 7 forma nobilioꝝ vestiunt^r
 Per calorem etiam dissoluentem substantiaz
 cinerum 7 depurantem cineres in vitrum con-
 uertuntur. vnde p̄t̄ q̄ calor aeris 7 nature est
 minister. q̄ mediante calore nobilissime spēs et
 forme tam naturales q̄ artificiales de potētia
 ad actum pducuntur. Est insup caliditas im-
 pressa in aere plurimarum passionum vtputa
 nubium coruscationum fulgurum ymbrium 7
 hmōi generatiua. Nam vi sua actiua attracti-
 ua vapores varios siccos 7 hūidos ad diuersa
 aeris intersticia cleuat q̄bus aggregatis 7 con-
 densatis in nubes. calor inclusus eas alterat in
 varias spēs 7 trāsmutat quas diuersimode tā-
 dem dissoluit. 7 dissolutas nunc in speciem ni-
 uis vl' grandinis nunc in spem pluuie seu ym-

bris ad terras vndiq; circūspērgit. Est p̄terea
hec caliditas suoz obiectoz a centro ad circū-
uerentiam eleuatiua vt patet in elementis in q̄-
bus dominatur. s. in aere ⁊ igne que summa di-
stantia a centro terre elongantur. Hoc etiā pa-
tet in oleo quod supenatat ⁊ in alijs omnibus
in quibus naturaliter calor vincit. Est insuper
dispositōnum siue qualitatum sui obiecti ostē-
siua. vt patet in corpore vbi dominatur calor.
Nam vt dicit Constan. li. j. cap. xvi. Corpus si
fuerit calidum erit caro multa. pinguedo. pau-
ca. color rubens. pili multi. nigri vel subrubei.
tactus calidus. intellectus bonus. homo facun-
dus multum mobilis. audax. iracundus. amās
libidinosus. ⁊ multum appetens ⁊ cito digerēs.
aspe vocis ⁊ verecundus. fortis ⁊ velocis pul-
sus. Hec ⁊ multa alia ponit Constanti. signa
q̄ calidi corporis s̄ idicia. ⁊ d̄ caloz d̄ c̄ta sufficiāt.
De frigiditate. **Capitulum. ij.**

Frigiditas ē ele-
mentaris qualitas quedā actiua p̄-
prietas. debilior in actōne q̄ calidi-
tas. ip̄ius. n. est moueri a circūferentia ad cen-
trum ⁊ iō ptes subiecti in qd̄ agit facit sibi vici-
nius adherere. ⁊ iō tardius ⁊ difficilius p̄ficiat ī
ip̄o effectum suū. Quis etiam naturaliter ha-
beat infrigidare. tñ accidentaliter calefacit. vi-
demus. n. in hyeme qd̄ ex frigiditate constringē-
te poros corporis calide fumositates interiora pe-
tunt ⁊ non habentes liberū exitum q̄ int̄ sunt
retente se conculcāt ⁊ calefaciunt. vnd̄ exterior
frigiditas intus accidentaliter calefacit. Item
frigiditas ē condensatiua q̄ frigiditate motus
faciente ad centz ps̄ parti vicinios coheret. p-
tes. n. prius erant p̄ interpositōnem humidita-
tis separte a centro ⁊ seiuuncte. sed cōdensata hu-
miditate ad centrum constringunt. Itē q̄uis
reducendo ptes ad centz sit naturaliter cōiun-
ctiua. tamen accidentaliter ē dissolutiua ⁊ p̄tū
disiunctiua sicut est videre in cerebro frigidita-
te aliqua cōpresso vi cōpressionis humiditas in
eo retenta exprimitur dilabitur ⁊ p̄ diuersa ce-
rebri emunctoria dispartitur vt patet in patienti-
bus catarrum ex cā frigida. Item naturalit̄ in-
grossatiua. quia dum p̄ actiōem frigiditatis p-
tes p̄tibus vicinios coadherent. totum grossū
efficitur. p̄terea ptes ignee p̄ frigiditatem cōp-
mentem cōdensantur in aereas. aeree in aque-
as. ⁊ aquee in terrestres ⁊ sic tota grossior effici-
tur. Est tamen frigiditas accidentaliter subti-
liatiua. q̄ q̄nq; p̄ frigiditatem constringentem
multa sit humiditatis oppresse eductio que hu-
miditas contenta in poris substantiam ingros-

fabat. ex hoc q̄ humiditatis sit eductio. conseq-
tur accidentaliter substantie subtiliatō sicut pa-
tet in pelle lecta ⁊ expressa. Item q̄uis ex con-
strictōne p̄tium ⁊ ex virtute cōp̄imente facta
euacuatiōe spirituum sit frigiditas naturaliter
grauatiua accidentaliter tamen lenigat. q̄ fa-
cta eductōne humiditatis que grauabat toti⁹
substantie sit alienatiō. Itē frigiditas tempa-
ta est vite rei conseruatiua. q̄ dum p̄ frigidita-
tem humiditas condensat. caliditatis intentio
retardatur vnde sicut paulatim humiditas p̄
poros resoluitur ita resoluta paulatim consu-
mit. ⁊ sic ne calor dissoluat substantiā rei impe-
ditur. ⁊ res ne feteat frigiditatis beneficō custo-
dit. vnde in locis frigidis ⁊ antrosīs cadauera
paulatim sine fetore frigiditate resistentē con-
sumuntur. Clauduntur etiam pori frigiditate
constringente. vnde vapores putridi ne exalēt
exterius ad interiora rep̄unt. frigiditas ta-
men accidentaliter corruptiua est ⁊ destructiua
Nam dum digestio ex frigiditate ī stomacho
impedit. tunc impedita caloris naturalis actōe
debita. corrupti humores generantur a quibz
sequitur corporis corruptio dum corrupti hu-
mores corpori incorporant. Et hoc est videre
in vulneribus quibz frigida nimis appositā po-
ros restringunt. vnde recentes fumositates in-
terius carnem remolliunt ⁊ eam corrodētes v̄l
corumpentes putrefaciunt. Item naturaliter
ē discoloratiua sicut videm⁹ q̄a ī hyeme calor
corporis vel cordis fugiēs suū p̄trariū. hūoz ⁊ et
sp̄m ad interiora secū reducit. ⁊ sic exteriorē cu-
tis sup̄ficiē calore depauperatā discoloratā facit
vt p̄t̄ ī labijs ⁊ ī genis. verūtamē acc̄tali-
ter ē coloratiua. q̄ p̄ frigiditatem sit poroz p̄stric-
tio. ac hūoz retētiō q̄n̄ p̄tūa sit sup̄ficiali-
ter cutis coloratio. Itē frigiditas nimis intēsa ē
naturalit̄ mortificatiua. q̄ dū p̄ eā sit nim̄a p̄stri-
ctō ī corde sp̄s deficiūt oīno. ⁊ sic cordemorti-
ficato a q̄ p̄cedit alioz viuificatio seq̄ ⁊ illoz
necēaria mortificatiō. Ex frigiditate et nimis do-
mināte calor debil̄ extinguit ⁊ sic vital̄ sp̄s non
h̄ns fomētū suffocat. acc̄tali-
tē frigiditas viuificatiua sic ē vidē ī anibz q̄busdā q̄ ex arboribz
p̄creāt. q̄ vice fructū tāq; qdā tuberositates
ex arbore nascūt. s̄ q̄diu s̄ ī arbore n̄llaten⁹ vi-
uificāt. ⁊ s̄ accidit s̄ d̄c̄ p̄mētator sup̄ librā ve-
getabiliū p̄p̄porositatē ligni ⁊ s̄nositatē a corti-
ce exalāt. s̄ q̄n̄ ille tuberositates rupt̄ tenacul̄
ī aquā cadūt. frigiditate poros exteri⁹ p̄strigēte
fumositates iten⁹ retinēt. q̄ p̄culcate ad iuices
depurāt ac subtiliant ⁊ dū interiorē detinēt. in
sp̄m p̄uertūt ex c̄m̄ultiplicatiōe ⁊ diffusioe p̄ sin-
glas ptes ille tuberositates viuificāt ⁊ postea ī

quandam animi speciem transformantur que quidem ab alijs animibus in natura et complexione multum sunt diuerse. **P**arum. n. habent de carne et minus de sanguine et ideo ad esum non sunt apte ut dicit idem commentator. materiam tamen diuine laudis considerantibus administrant. **I**llos. n. spiritualiter representant quos ad lignum crucis diuinus spiritus in aqua baptismatis generat in quibus carnis et sanguinis desideria non abundant qui uiuificati spiritu uolunt ad celestia totis uiribus desiderant et aspirant. sed de hoc alias. **I**tem frigiditas mater est albedinis et palloris. sicut caliditas mater est nigredinis et ruboris. unde in calidis regionibus nascuntur nigri homines et fuscissimi sicut apud mauros. in frigidis uero nascuntur albi sicut apud scythos ut dicitur Aristoteles in libro de celo. et mun. et assignat rationem. quia ex dominio frigiditatis in frigidis regionibus matricem mulierum ad talem fetum disponuntur. unde precreant albos filios secundum cutem et longos ac flavos et molles et laxos crines habentes. **C**ontrario autem est in calidis regionibus ubi pariunt filios nigros crispis et paucos crines habentes ut apparere et in hyemibus. **E**st igitur frigiditas in suo dominio non subiecto superius manifestatiua. nam in illis corporibus ubi dominatur est color albus. capillus mollis et laxus. intellectus durus et obliuiosus. appetitus paruus et somnus multus. incessus grauis et tardus ut dicitur constantinus libro primo. **H**ec autem non simpliciter sunt intelligenda semper in omni frigido in eis necessario sed in compatitione ad caliditatis dominantis complexionem. in proportione regionis calide ad frigidam regionem talia auctores retulerunt et in suis scriptis posteris reliquerunt. **H**ec autem de proprietatibus frigiditatis dicta sufficiant ab alijs. quia alie patent per oppositum eorum que dicta sunt superius de calore.

De siccitate.

Capitulum. iij.

Siccitas est quedam elementaris proprietatis passiuua qualitas quam nunc caliditas nunc frigiditas introducit. plus tamen se habet ad calorem quam ad frigiditatem cum siccitas sit lima caloris. **D**icitur autem siccitas quasi sine succo. id est humore quia humor et siccitas opponuntur cuius effectus principalis est desiccare sicut humiditatis humectare. secundarios autem effectus habet multos. sicut est inspissare. exasperare motum retardare consumere destruere mortificare. **P**roprietas itaque illa que habet desiccare principaliter partes humiditas a circumferentia ad cen-

trum retrahit et ne interminabiliter fluxibilitate sue substantie res humida se diffundat quasi obicere se opponit. hoc uidemus quia in littonibus maris arene siccitas terminum ponit mari et ubi terminatur erre naturalis siccitas. fluxibiles maris impetus ulterius procedere non permittit sicut expresse dicit Gregorius super Job. xxxviij. **Q**uis posuit mari terminum etc. **D**icit etiam idem hieronymus **H**iere. v. ubi posuit arenam terminum mari etc. **I**dem. n. expressius ponit philosophus. **S**iccitas igitur que non perfecte terminatur in proprio centro est qualitatis humorose male in se terminabilis terminatiua et sine interminabilitatis finis immobilis. patet ad sensum sue fluxibilitatis repercussiuua et in parte uel totaliter in extremitatibus consumptiuua. **E**st igitur siccitas humiditati contraria tam in effectu quam in natura. accidentaliter tamen potest esse aliquam humectationis inductiuua nam cum sit lima caloris excidat et intendit caloris motum siue actum qui excitat dissoluit actiualem uel potentialem quam inuenit humiditatem que quidem dissoluta et diffusa per membra humiditatem elicit seu humorem. **S**iccitas etiam quam dominatur quia huius motum ad centrum membra coartat et constringit. et sic per constrictionem educitur humiditas que prius fuit per corpus diffusa. unde uidetur corpus humectari quod prius siccum fuit. **S**ic etiam uidemus in motibus siccis herbas specialiter humiditas precreari sicut est herba que dicitur crassula. cimbalaria. vermicularia etc. **N**ec hoc est mirum. nam siccitas que naturaliter intendit preseruari montem in sua siccitate et hoc per suum simile. id est per siccum uel actiuam ad sui nutrimentum attrahit omnem siccum. **H**umidum uero abhorrens et fugiens tanquam suum contrarium de se repellit usque ad radices herbarum que in superficie montis tantum quam superflue ab interiori montis substantia sunt reiecte. unde humorem sic reiectum radices attrahunt et inde nutriunt herbe humide et crasse fiunt. **E**adem uideatur esse ratio commentatoris super libro metheorum ubi dicitur quod fontes et flumina nascuntur de montibus quia cum sint montes cauernosi et spogiosi et plurimum etiam contineant calidi fit a montibus magna attractio et ratione uacui et etiam ratione calidi aeris inclusi. **Q**uod igitur attrahit simile monti in siccitate sibi incorporatur. **Q**uod uero dissimile est utpote in humiditate repellitur et aggregatur in unum locum quod tandem expellitur et foras per capita fontium ad flumina proficienda continue deriuatur. **S**iccitas igitur est attractiuua sibi necessario et sibi quidem similia est incorporatiua. superfluum uero aut dissimiliu sibi expulsiua. **I**tem siccitas est naturaliter attenuatiua quia siccitas consumit hu-

miditatem quam inuenit in subiecto qua consumpta sequit̄ extenuatio. **I**tem siccitas ē substantia induratiua qz consumendo humiditatem in materia efficit ipam duram sicut in luto ē videre. qz siccitatum durū fit. **I**tem siccitate agēte in rem subtilem vt in aeream substantiā siue aqueam subtilior efficit̄ 7 rarior. sicut videmus qz flante borea aer desiccatur 7 rarefcit 7 subtiliatur. **I**tem accidentaliter pōt eē remollitina. quando. n. siccitas cōsumit humiditatem que p̄tium est conglutinatio sequitur p̄ consequens p̄tium sepatio 7 mollificatio sicut est videre in ligno vetustissimo cuius humiditate p̄ siccitate consumpta sic molle reddit̄. 7 in puluerē mollem tactui cedentem redigit̄. **I**tem naturaliter est asperatiua. nam agens. in subiectum humiditatem quam inuenit p̄sumit in superficie 7 quā non pōt consumere indurat 7 ita inducit̄ quedam in superficiem equalitas ex vacuitate dep̄ssa 7 duricie eleuata ex qua fit asperitas q̄ nihil aliud est q̄ inegalitas fm durum corpus. **A**ccidentaliter tamen quandoqz lenificat sicut qn̄ ex siccitate acuitur calor qui suo accidente dissoluit humores qui dissoluti 7 p̄ aliam arteriam distillant̄ eam leniunt 7 humectant. **I**tem siccitas est motus tardatiua. nam p̄ dominū siccitatis nimie ptes aeree 7 aquose in terrestres inspissant̄ 7 sic substantia grossior effecta 7 grauior. tardior est ad motum. **P**er nimiam. n. siccitate spūs exinaniunt̄ quoz multitudine corp⁹ mouebatur velocius. vnde eorum facta diminutio ne p̄ siccitatem mouet̄. **D**ifficilius tñ ē siccitas aliquando accidentaliter motus adiuuatiua. qz siccitas faciens motum ad centrū equaliter ducit circūferentie ptes ad medium 7 fit p̄tium circūflexio equaliter 7 rotundatio. **U**nde qz rotundum non habz angulos in quibz possit impediri volubilitate sua mobilius redditur. preterea siccitas consumendo humiditas supfluitates spūs subtiliat 7 depurat 7 velociores reddidit eos. nam a supfluitate depurati qua corp⁹ grauiabatur. ad motum habilitant corpus ipm̄. **I**tem naturaliter est cōsumptiua 7 p̄ hoc qz cōsumit humores corpus euacuat 7 a suo nutrimento depauperat 7 necessario inanitur. **I**tem naturaliter ē destructiua quia humiditatem substantialem que materialiter subnutrit 7 ptes recopulat pariter destruit 7 consumit. **C**ausa est qualiter res animata vel inanimata destruitur 7 dissoluitur. **I**tem animata corpora specialiter destruit qz spūs naturales qui constant ex fumo humido dissoluit quando illā humiditatem consumit. vñd̄ deficiente materia 7 spū corpus

necessario mortificat. vñ pessima ē q̄litas mortificatiua dū excedit. viuificat tñ accidentaliter. nā humores qn̄qz reumatizantes ad spūalia 7 meat⁹ spūs opilantes parati sunt supinducere suffocatoem. siccitas aut̄ supueniēs vl̄ medicā sicca agēs i illos hūiores p̄sumit eos 7 spiritū vias aperit. vñ rei q̄ prius mortue sequit̄ viuificatio. **Q**uis igit̄ siccitas sit necessaria i omi corpore elemētato ad supfluitatis humide p̄sumptionē 7 ipius hūiditatis coartatoez insup ad ipius caloris remissi excitatoez. mortifera tñ ē qualitas 7 pessima qn̄ debitam excedit i corporibus. p̄portōem. nā pessimas infirmitates solet in corporibus inducere ac nociuas vt ptisim et ethicam 7 hūoi. qbus vix pōt medicine bñficō subueniri. insup p̄ nutrimentalis humoris consumptionē corpus exiccat cutis superficie p̄trahit 7 corrugat. senium accelerat. corp⁹ superficialiter discolorat 7 deformat. sitim imoderatā p̄uocat. arterias exaspat 7 vocē ipedit 7 rarificat caput a capillis spoliat 7 decaluat. articulos manū 7 pedū p̄trahit 7 incuruat. vt est videre in leprosis. sed hec dicta de siccitatis effectibz nūc sufficiant.

De humiditate.

Capitulum. iij.

Humiditas ē elementaris passiuā qualitas actiuarū qualitatū impressionibus obediens 7 subdita actōnū caliditatis 7 frigiditatis susceptiua. Est aut̄ humiditas oim̄ corporū 7 p̄cipue animatoz nutritiua. augmētatiua. cōseruatiua. dep̄ditōz in corpore restauratiua. nā humore 7 calore omia generant̄ vt di. p̄bus. 7 generata nutriunt̄ vt est videre in radicibz 7 seminibus. nam granū terre cōmissum primo optz p̄fundi humiditate aquea 7 aerea 7 p̄ inclusū caloz naturalē rarificari 7 dilatarī 7 tādē actōe caloris humiditas resoluta grossiorem sui p̄tem terrestriorem terre inferius trāsmitit quā quidem terra in suis recipit visceribus 7 calore incluso coagulat 7 in radicis substantiā p̄ cōmitionē humidi 7 siccī cōuertit. humiditas autē illa radicalis derelicta 7 in radice sic p̄creata humore quē inuenit in terrā sibi similit̄ rōne similitudinis 7 in via attractiua inclusi caloris sibi attrahit 7 attractū quātū sibi sufficit in sui nutrimentū p̄uertit qd̄ aut̄ sibi nō ē necessariū p̄ caloz illā hūiditatem dissoluētē 7 subtiliantē ipaz supius trāsmitit 7 p̄ in subam germis deide i subam stipitis vltimo in subam floris fruct⁹ et frondis sic trāsmissam coagulat 7 p̄uertit. quia igit̄ humiditas oim̄ illoz q̄ vegetant̄ nutrimentū

tum est et materia. manifestum est quod omnium vegetabilium est nutritiva et per sui diffusionem et incorporationem in latum et in longum in altum et in spissum augmentativa. Item humiditas deperditur in corporibus vegetabilibus et amittitur est restaurativa. nam per calorem agere continue intrinsecus et extrinsecus corpora consumuntur et cito periret nisi per restauratorem humiditatis reparentur. et ideo necessaria fuit continua humiditatis attractio ut continua fieret deperditi reparatio. et persequens cibi restauratio vel conservatio. est propterea humiditas inferior conservativa. nam ex aggregatione radiorum continua in aere et in terra tanta fieret caloris generatio et siccitatis inductio quod aer inflammaretur et terre superficies combureret nisi virtus caloris activa per aeris et aque humiditatem actioni eius resistere proportionem debita ad temperiem reduceret. et ideo videtur. Macrobius. Opposuit deus fonti caloris fontem totius humoris ut per humoris presentiam calorem opposita eius violentia reprimeret. et sic mundi machina in eum debito conservaretur. alioquin a calore nimio subito solveretur. Item humiditas est principium terre coniunctiva. Tante enim siccitatis est terra quod nisi humiditate aque humectaretur quilibet eius particula ab alia dissolveretur. et ideo fecit natura spongiosos montes et terram cavernosam in multis locis et porosam ut sic fieret ratione vacui aeris et aque fortis attractio adiuvante siccitatis mitigatione et principium terre separabilem unione. Unde quod facit sanguis currere per venas in corpore idem facit humiditas in venis terre. Rigat enim terre siccitatem et eam disponit et abilitat ad fecunditatem. Habet autem humiditas quasdam proprietates et effectus primas et naturales. quasdam vero secundarias et quodammodo casuales sicut et alie qualitates. Est enim humiditas naturaliter labilis et fluxibilis male in se terminabilis sed tamen sistitur termino alieno ut videtur philosophus. A centro enim ad circumferentiam est motiva. unde si se diffundendo subiectum suum totaliter defluendo dissolveret si aliud ei non obstitisset quod eius fluxibilitatem per reductionem principium ad centrum terminaret unde videmus fluctus maris arene siccitate in maris litibus a suo fluxu perire et in se quodammodo reuocari. Item naturaliter mollitiva est partes enim materie duras et compactas per sui subtractionem et diffusionem relaxat et rarificat et remollit. Est tamen duritia accidentaliter sicut videmus in gibbis et etiam apostematibus quibusdam in quibus perfluunt humores frigidi et ex frigidityte partes humiditas ad centrum repugnantem et condensante indurantur et insclerosim. id est duritiam sepe commutant. Idem etiam contingit ex nimio calore partes liquidiores consumuntur quibus persumuntur partes grossiores perpinguntur propter et indurantur.

Item naturaliter est mundificativa. nam sua remollitio et principium per quas diffunditur ab invicem laxatione partes sordidas dividit et diuisas lubrificando reuocat et abstergit ut patet maxime in ipsa aqua quod sordiditate humectat et maxime sordidum purgativa et hoc maxime si substantiali humiditati caliditas cooperet ut patet in tritico et fufure in radice brione et etiam in lapone et in medulla fabe et in consimilibus quod omnia sordes faciei et totius corporis mundificant et depurant. Item quod de se motum habet a centro sine medio ad extrema cum ille motus ex se non sit fortis multum. sed respectu caloris sit obtusus. est liquidum sui in latum principaliter diffusiva. in altum vero sine calore non est multum (quod tamen est de se) extensiva sed quoniam calor in ipsa determinatur et ipsa obediens materia humida operatur tunc in omnem partem sed maxime in altum et in longum vi caloris sursum eleuante et versus ad extrema partes diffundere erigit et pertinet. corpora vero in quibus determinatur calor et humor tractus naturaliter et generaliter sunt altiora et longiora et etiam graciliora quam illa in quibus existeret humiditate multa et dominantem calore pro remissius operante contra inuenitur. et ideo homines calidi ut colerici obedientes humore substantiali caloris actioni sunt alius scilicet fleumaticis longiores et in omnibus extremitatibus corporis alijs partibus et circumstantijs concurrentibus hinc inde equaliter in gracilitate et longitudine aptiores. vbi autem est calor multus et humor multus non in actione ignee virtutis superfluus aut diminutus sed congruus et commensuratus. corpora in omni diuisione sunt magna longa et lata. Alta enim sunt propter calorem subtiliores partes humiditatis ad summitatem deferuntur. Lata enim sunt et spissa propter virtutem caloris partes grossiores humiditatis ad singulas partes interiores secundum sui exigentiam undique diffunduntur et parte per se congruentiam nature undique adunantur. Item humiditas est naturaliter lenificativa. nam sui circumfusio in extrema rei omnes partes vacuas replendo ad equalitatem perducit et sic rei superficiem complanando et adequando eam lenem facit. accidentaliter tamen quandoque exasperat. scilicet quando aliquo casu simul calidi et frigidi humores ad aliquod locum confluunt et concurrunt. Calidi quidem superficiem rei eleuant. Frigidi quoque deprimunt et sic ex contrarijs humoribus contrarietas et inequalitas cum asperitate quadam corporis in superficie generatur. Item humiditas si fuerit secundum nature exigentiam in corpore commensurata omnium actionum anime et corporis est adiuuatiua. Nam ex humoribus spiritus regimini corporis generatur et eum preseruat. Spiritum quoque virtutes suos effectus in singulis organis corporis sensitivis et moti-

uis p humorum ministerium operantur vt ptz in virtute visiva que mediante humore cristallino visum in oculo opatur. Similiter virtus gustativa nunq̄ sine humore salivali inter saporres discernere arbitratur 7 sic de alijs. nam humiditate substantiali destructa in corpore vel corrupta tota animi actio pariter erit impedita. Si enim fuerit in toto corpore vel in aliqua pte corpis supfluitas humida abundans q̄ n̄ possit regi a natura. principiu est 7 materia putrefactōis 7 generat i corpore gravissimas passiones. vt patet in apoplexia i qua supflua humiditas sic occupat omnes ventriculos cerebri q̄ non pmittit p nervos sensibiles sp̄m animale ad sensificandum corpus 7 mouendum de ferentes animam in corpe suas pagere actōes. imo aufert corpore subito sensum atq̄ motum 7 tandem inducit suffocatioem atq̄ mortem sicut Gal. in cōmento sup amphorismos exponens verbum Ipo. Soluere apoplexiam forte impossibile. debilem ho non facile zc. **F**leumatica. n. humiditas occupans totam cerebri regionem opilat meatus neruoz vnde non pōt duci sp̄s animalis ad inferiora imo intercluditur anhelitus 7 vita finitur. **H**ec autem humiditas peccat q̄nq̄ in quantitate. quandoq̄ in qualitate 7 hoc aliquando a cā intrinseca. quandoq̄ a causa extrinseca. a causa intrinseca sicut a mala complexionē. quando nocua humiditas radicatur in membris 7 nō pōt a calore naturali dissolui 7 psumi nec a sua malicia imutari. **T**alis itaq̄ hūiditas in diuersis locis corporis diuisas inducit infirmitates vt ptz in epylenia quando pcedit ex vicio capitis 7 in ydroposi quando ex mala cōplexione generat epatis. **I**tem a causa extrinseca sicut a rebus que a Jo. 7 Gal. vocantur res non naturales quales sunt aer cibus potus somnus vigilia inancio 7 repletio exercitium atq̄ quies. **H**ec enī omnia si fuerint assumpta fm exigentiam nature humiditatem substantialē generant ac cōseruant 7 pditam reparant 7 restaurāt. Si ho a contrario modo sumpta fuerint. cōtrariū habent effectum. nam hūiditatem innaturalē generant 7 augmentant aut naturalem corrumpunt alterāt 7 immutant vt patet. nam vt dicit Gal. in amphozum. Ipo. p. iij. sup locum illuz. **I**mmutatōes tempoz maxime generant morbos zc. **T**empa inquit anni non sunt cā morbi sed mutatōnes pplexionuz ipius tempozis q̄ scz complexio aeris que deberet congruere tēpori. in oppositam cōmutatur sicut q̄n pplexio veris que deberet eē calida 7 humida efficitur

sicut in autūno frigida 7 sicca 7 econuerso 7 sic de alijs. **N**am si fuerit aer vernalis generaliter frigidus 7 siccus 7 pcesserit aer in hyeme quasi vernalis. s. calidus 7 humidus necesse ē in vere multos egrotare 7 etiam mlieres parituras occasione facile abortire. **E**t hec ē ratio Gal. quā assignat q̄ ex humiditate 7 caliditate hyemis pcedentis multa fiebat humiditatis in corporibus generatio 7 fleumatis coadunatio. **A**er ho in incio veris si fuerit frigidus et siccus claudit poros 7 non sinit fumos exalare. vñ retento calore dissoluit humiditatem istam supflua 7 in hyeme generatam 7 cum calor sit debilis 7 nō possit eam pfecte digerē nec ex toto cōsumere trāsmittit eam sic indigestam nunc ad superiora mēbra 7 nunc ad inferiora vbi coadunata fit causa diuersarum passionum vt si ascenderit ad caput pē esse causa reumatis 7 catarrhi. **S**i ho ad intestina 7 fuerit fleuma salsum. mordificando intestina inducit dysenteriam 7 sic d' alijs. **I**lla eadem pōt eē rō abortus in mulieribz. q̄ humiditas illa defluens ad matricem grauat eam et remolliendo retinacula fetus ac relaxando est causa abortiendi. **A**liam aut rōem ibi assignat Auicē. 7 sic d' alijs passionibz aeris 7 tempozis est intelligendum q̄ mutant humiditatis qualitatem vel calorem immoderate nimis dissoluto vel nimis consumēdo. siue calore remisso supfluitates eius non euacuando 7 sic intelligendum est de aere nimis frigido poros claudente humores plus debito constringentem. **S**ed d' aere frigido ad p̄ns hec dicta sufficient.

¶ De cibo 7 potu.

¶ Capitulū v.

De cibo vero et potu patet. **N**am p debiti nutrimenti cibi scz 7 potus subtractionē humiditas subtrahitur 7 calor inducta siccitate intensior effectus non inueniens in quid agat ad substantialem humiditatem se cōuertit in quaz agendo ipam nimis attenuat vel cōsumit 7 ecōuerso. **S**i cibus vel potus fuerit immoderatus humiditas nimis intēditur 7 calor naturalis debilitatur. quia non sufficit ad digerēdum. facit tamē calor quod pōt. **N**am aliquid resoluit ex illo supfluo cibo sumpto. illud resolutum cum sit fumositas grossa 7 indigesta petit cerebrum 7 pcutiens eius miringas seu tuniculas grauit eas ledit 7 aliq̄n emigraneam vel aliam capitis passionem pessimam excitat 7 inducit. aliquando etiam radices neruorum sensibilibz illa fumositas maliciosa tangit 7 suo acumine siue furiositate ad intima porum neruoz penetrans

sp̄m animale ibi existentem impedit atq; le-
dit. vnde ⁊ substātiā ⁊ rōnis vsūm pturbat et
linguam rōis interptem titubādo pturbat ⁊ p-
uertit vt patet in ebrijs. Notum etiam volun-
tarium sepius retardat vel penitus destruit vt
ptz in tremulis ⁊ Paliticis. nec miram. nam vir-
tus corporis regitiua que ē sita in nervis ⁊ i mu-
sculis a natura. neruum siue mēbrū quodlibet
sic de p̄ssum regere ⁊ erigere satagit ⁊ intendit.
sed p̄ualens ille acutus fumus ⁊ resistens vir-
tutem naturalem vincere cupiens mēbrum de-
orsum deprimere nititur ⁊ contendit. Unde ex
istō duplici motu contrario scz vno eleuante et
alio deprimente mēbrorū tremor sepius gene-
ratur ⁊ tandem victa totaliter virtute regitiua
mors vel paralisis in talibus generatur. Et iō
optimum consiliū ē sapientis qui dicit. Ne te ef-
fundas inquit sup̄ oēm escāz. qz in multis escis
infirmetas grauis ꝛc. idem itaq; malum gene-
rat in corpore somnus imoderatus. nā in som-
no remittuntur virtutes ⁊ actiones naturales in-
terius animales intēduntur. vnde clausis poris
forinsecis calor intrinsecus cōfortatus multos
humores attrahit quos quidem nec digerere
pōt nec consumere ⁊ tunc p̄ualente tanta sup-
fluitate quam non pōt natura regere sequitur
necessario mors ⁊ suffocatio sicut est videre se-
pius in dormientib; post acceptam medicinam
⁊ etiam in minutis. In vigilantib; autem nimis
causa contraria operatur i quib; ⁊ nimia sit hu-
morū ⁊ spiritūū consumptio. vnde ⁊ mors ite-
rum cōminatur. Item eadem rō suffocatiōnis
est in nimis repletis. ⁊ eadem rō defectōis est in
ieiunantib; sup̄ vires ⁊ nimium inanitis. Itē q̄
nimis se exercitant p̄ nimia caloris intentōnem
humores nimis consumētē se destruant ⁊ cō-
sumunt. In nimis hō quiescentib; causa ē con-
traria qz in ipis magna ē ⁊ imoderata humiditatis
 attractio ⁊ nulla supfluitatis euaporatio
nec spiritūū subtiliatō. ⁊ iō necessario humiditas
supflua disponitur ad putrefactōem ⁊ cor-
ruptōnem. Istis ⁊ alijs multis modis infinitis
qualitates elementares in suis naturalib; effe-
ctibus impediuntur sicut ptz in rōnib; sup̄di-
ctis q̄s de verbis constan. in partegñ. ⁊ Sa. in
cōmento amph. Ipo. ⁊ Emped. succincte cō-
pilauius. vnde de his sup̄fedeamus. ⁊ iō ad
describendas proprietates humorū q̄ ex his
qualitatib; cōponuntur manus apponamus ex
quibus constituitur omne corpus quod sp̄i-
tu sensibili ⁊ rōnali animatur.

De humoribus ⁊ eorum generatiōne effectu ⁊
operatione. ¶ Capitulum. vii.

Et igitur hūor
quedam substantia actualiter liqui-
da ex coniunctōne elementarium q̄
litatum p̄ digestionem in animalis corpore ge-
nerata apta membra nutrire ⁊ eorum actiones
confortare naturaliter vel accidentaliter impe-
dire. Nam humor est corporū sensibilib; ma-
teriale principium ⁊ primum ac precipuum rōe
nutrimenti in suis pagendis actionib; inuamē-
tum. Sunt autem humores vt dicit Constan-
tinus. vocati elementorum filij ex eorū origena-
liter constitutiōnum qualitate. Sunt autem q̄-
tuor humores. s. sanguis fleuma colera ⁊ melā-
colia. qui quidem respectu membrorum dicun-
tur simplices. q̄uis respectu elementorum q̄-
rum sunt filij compositi inueniantur. Hi qua-
tuor humores in quantitate ⁊ qualitate equa-
litate proportionē debita obseruantes omia
corpora sanguinem habentia perficiunt ac cu-
stodiunt in debita consistētia sanitatis sicut
econuerso ex eorum inequalitate sine infectōne
infirmetatem generant ⁊ inducunt. Fuerunt at̄
bi necessarii ad corporis constitutiōez ad ipius
regnum ⁊ conseruatōnem. ad continue de p̄di-
torum in copore restauratiōem sicut dicit Gal.
super amphozil. Corpus enim subiacet flu-
xui vt patz in sudoribus ⁊ in sputis ⁊ huiusmo-
di alteratiōne. s. de frigiditate in caliditatem et
econuerso ⁊ corruptiōe que ex fluxitate nimia
sequitur. ⁊ ex alteratiōe diuturna. vt ergo qd̄ su-
perfluū ē in corpore diruatur ⁊ de p̄ditum re-
paretur ⁊ mala alteratiō in bonam transmute-
tur ⁊ p̄ consequens corruptiōi aliquantū ob-
uiet. necessaria fuit quatuor hūorū p̄ntia vt cor-
pus animale in vigore ipis mediantib; incolu-
me conseruetur. Horum aut̄ hūorū generatio
sic h; fieri. recepto. n. cibo in loco decoctōis pri-
mo. s. in stomacho. subtilior eius ps ⁊ liq̄dior q̄
a p̄ficis ptisina vocat p̄ quāsdam venas ad
epaz trahit ⁊ ibi p̄ caloris naturalis actōez i q̄-
tuor hūores trāsmutat q̄rū generatiō simplr in
epate fit ⁊ incipit. s. nō similiter finit. Primo ei
caloris actio quod frigidum est ⁊ humidum in
naturam fleumatis conuertit. Secundo quod
calidum ⁊ humidum est in naturam sanguinis
transit. quod hō calidum ⁊ siccum naturam co-
lere construit. Sed quod frigidum et siccum i
substantiam melancolie se cōponit. Talis igr̄ ē
p̄cessus. P̄iō siq̄dē generat fleumā tā q̄ hu-

mor semicoctus. Secundo sanguis cuius deco-
 ctio est perfecta. Tercio colera cuius decoctio tem-
 poramentum excedit. Ultimo autem melancolia
 quasi pars terrestrius et aliorum sex esse pre-
 cedit. vñ talis est ordo ut dicitur. **Quicquid** elementorum recta et
 reciproca est generatio. quia de aere fit ignis et con-
 uerso humorum autem generatio quedam est recta
 sed non reciproca. de fleumate enim per decoctionem
 fit sanguis sed non econuerso. Similiter de san-
 guine fit colera per calorem intensum siccitate hu-
 morem et subtilitatem sed non econuerso. Simi-
 li modo per adustionem ex colera fit melancolia et
 non econuerso. Sic enim accidit in generatione hu-
 morum sicut accidit in generatione vini ex mu-
 sto sicut dicitur. **Costa** enim feruente musto gene-
 ratur quedam spuma superficiem petens et que-
 dam substantia terrea ad fundum descendens
 et alia est aquosa secundum cuius augmentum vinum in
 substantia est magis debile et minus calidum. Et
 quantomagis antiquatur tantomagis fit cali-
 dum propter huiusmodi aquositatis resolutionem. et
 quantomagis est vini puritas. tanto coctio est com-
 pleta. sic in humoribus est pars lenitate sua. superiora
 petens scilicet colera. alia velud sex deorsum sedens
 scilicet melancolia. alia vero in cruditate manens scilicet
 fleuma. quarta vero est sanguis in sua puritate perma-
 nens. a ceteris humoribus depuratur. Nullum ta-
 men sanguis est ita purus quin alijs humoribus
 sit permixtus. unde eorum commixtione specie va-
 riat et coloris. nam per commixtionem colere appa-
 ret rufus a melancolia niger. a fleumate aquo-
 sus et spumosus.

De sanguine.

Capitulum. vij.

Sanguis ut dicitur

Sanguis a greco nomen sumpsit. eo quod su-
 stentat vigeat et vniat. id est vitam con-
 firmet nam sanctire confirmare est. Dicitur autem
 sanguis dum est in corpore. effusus vero dicitur cru-
 or eo quod effusus currendo corrumpat. alij autem vo-
 cant sanguinem quasi suauem eo quod gustu et tactu
 sit suavis. non enim est sanguis purus et integer ni-
 si in iuuenibus. nam dicunt phisici sanguinem mi-
 nuum per etatem. vñ in senibus tremor est ex defectu. pro-
 prie autem sanguis animi possessio est. **Inde** ge-
 nas lacerare in luctu mulieribus mos est. unde etiam
 purpuree vestes et purpurei flores ponunt super
 mortuos. animositatem mortui dum erat in suo
 sanguine representantes. **Hucusque** **Philosophi** li. x. ca. ij.
Sanguis autem secundum constantiam inter quatuor hu-
 mores laudabilior et nature amabilior est propter
 eius equalem et perfectam coctionem quam effi-
 cit calor temperatus ex materia pura et aerea ad

corporis nutrimentum. **Est** vero sanguis secundum eam
 dem constantiam. alius naturalis alius inaturalis. Na-
 turalis autem alius est contentus in arterijs. Ali-
 us est in venis. **Qui** vero est in arterijs cali-
 dior est et subtilior rubicundior clarius et in sa-
 pore dulcis. **Est** autem calidior propter cordis et
 spiritus vicinitatem. subtilior propter cordis calo-
 rem subtiliantem et rarificantem. et hoc ut resumere
 de per spissas tunicas arteriarum facile non possit in
 alia membra labi. **Rarior** autem est propter vir-
 tutem colere in ipso accutior est autem propter augmentum calo-
 ris. sanguis vero in venis potest esse calidus et humidus. in-
 grossus et subtilis mediocris in sapore est valde dulcis
 omni malo carens odore. cito coagulatur cum
 exierit unde talis sanguis epar designat tempa-
 tum. si vero fuerit subtilis aquosus non boni odo-
 ris nec dulcis saporis commixtionem alterius hu-
 moris ipsum inficientis indicat. **Jam** enim dege-
 nerat in sanguinem innaturalem qui sic dicitur
 vel quia a sua generatione est (ut in leptosia) cor-
 ruptus. aut propter inconuenientem materiam
 ex qua est generatus et propter extraneum humo-
 rem cum quo est commixtus. modicum autem co-
 lere vel alterius inficientis humoris mixtum cum
 puro sanguine ipsum inficit et in sue qualitatis si-
 militudinem ipsum trahit. **Hucusque** constant. pan-
 tegni. ix. ca. iij. **Alias** sanguis proprietates ponit
Aristoteles in libro animalium. iij. dicit enim. **Omne**
 animal habens sanguinem habet epar et cor. vñ
 omnia animalia carentia sanguine sunt mino-
 ris corporis et virtutis animalibus habentibus
 sanguinem et cum absciditur caro exit sanguis
 nisi illa mortua fuerit vel corrupta. **Item** in omni
 animali bone dispositionis est sanguis medio-
 cris. quia non nimis multus sicut sunt potan-
 tes vinum nouum. nec nimis paucus sicut cor-
 poris crassi. quia animalia nimis crassi corporis
 sunt pauci sanguinis et subito augmentatur pig-
 guedo. et quanto. tanto. minor est sanguis. **Item**
 omne corpus sanguineum putrescit cito et ma-
 xime prope ossa. homo enim habet sanguinem sub-
 tilem valde respectu aliorum animalium quorum
 sanguis est nigrior et spissior sanguine hominis
 et maxime tauri et asini et sanguis in inferiori parte
 corporis spissior est et nigrior quam in superiori. **Item**
 sanguis quando generatur valde in multa qua-
 titate erit causa egritudinis quam attenuatur et
 fit aquosus. et propter hoc forsitan sudat homo
 sanguinem quod quidem est ut puto propter super-
 fluam liquidam sanguinis abundantiam a qua se
 intendit exonerare natura. unde eicit eius partes
 aquosas ad superficiem cutis et eas expellit per
 sudorem. **Item** cum homo dormierit erit san-

guis in manifesto modico: nec mirū. qz tunc reuocatur a natura in adiutoriuū virtutis naturalis vt ipius beneficio suas pagat actōes. vnde qñ tunc se pfundit ad interiora extremitas corpis pallida remanet ⁊ exanguis. ⁊ ppter hoc forte accidit qz si corpus dormientis pungat nō exit inde tantum sanguinis quantum si esset vigilās. **I**tem dicit ibidez. qz si sanguis fuerit bene coct⁹ ⁊ digestus bene fit ex eo sepū ⁊ hoc forsitan quia eius vinctuositas p̄ temperatam decoctōz coagulatur ⁊ dealbata in sepū vel pinguedinē trās mutat. **I**tem cum alteratur sanguis a cursu nature sue ⁊ fuerit corruptus exhibit a stomacho ⁊ a naribus. **I**tem cum putrescit sanguis in aliq̄ membro nisi reducatur arte v̄l natura efficitur ex eo virus ⁊ in sanie cōmutatur. **H**ucusqz cōstat. li. iij. **I**tem dicit ibidem. li. xij. vene sunt vasa sanguinis. ex quo p̄t̄ qz sanguis ē vltimus cibus animalis habentis sanguinē. **I**tem ibidez. Ita ē sanguis amicus nature qz etiā animal carens sanguine cibatur p̄ illud qd̄ conuenit cū sanguine vt patet in vermibz ⁊ muscis qui carnibz insident ⁊ sanguinem sugunt ⁊ inde sibi atrahunt nutrimentum. ppter hoc si animal non nutritur cibo isto efficitur macilentū ⁊ male dispositum. ⁊ qñ bene cibatur crescit ⁊ fiet bone dispositionis p̄ talis cibi nutrimentum ⁊ si ille sanguis vnde fit cibus fuerit clarus ⁊ bon⁹ erit corpus sanū ⁊ si mal⁹ infirmū. **I**tem sanguis fressis coagulatur cito ppter humiditatis puritatem vnde om̄e aīal habens subtilem sanguinem et mūdū atqz calidū alijs aīalibz sensum hz meliorem. **S**anguis em̄ mūdus subtilis et calid⁹ ⁊ maioris motus intellectui pueniēti⁹ est. **I**tem oē animal carens sanguine est maioris timoris aīali habētē sanguinez. ppter hoc hñs mundū sanguinē ⁊ calidū et leuez nō mouet nisi modicum ppter timorē. **I**tem sanguis tauri p̄gelatur citius et coagulat sanguine omnīū aīalīū aliorum. **S**anguis em̄ om̄i aīalium coagulat̄ fm̄ magis et min⁹ ppter leporis ⁊ cerui et sibi similiū in natura quorū sanguis nō coagulat̄. vt dicit Arist. **S**anguis thaurinus sicut dicit idem li. iij. ⁊ xij. maxie est coagulatis et velocis ⁊ hoc forsitan ppter excessum caloris et siccitatis vnde haust⁹ crudus inficit sicut venenū. vñ de quodā p̄bo dicit qz hausto sanguine thauri se pemit. **I**tem idem li. xij. sanguis in parte dextera calidior est qz in sinistra. **E**t ideo ppter vigorē calidi sāguinis in parte illa manus dextra p̄rior est ad opandū et habilior qz sinistra. vnde dicit Arist. li. p̄mo. qz leo prius mouet pedem dextz qz sinistrum. ⁊ sup̄ amp̄boz. dicitur qz mulier portās

masculum subito vocata ab aliquo p̄mo mouz pedem dextz qz facit calidus sanguis q̄ in p̄cipiente masculū p̄pletius opatur. **I**tem in eodē libro dicit qz sanguis prima et p̄cipua est materia cordis et epatis. vnde et cor p̄canū est ad sanguinē copiosius recipiendum et spissum ad eundem diligentē custodiendū. et in nullo membro est sanguis sine venis nisi in corde tm̄ et de corde exit p̄ quasdam venas ad alia loca corpis ⁊ non venit aliunde sanguis ad cor qm̄ fons est ⁊ principium sanguinis. mēbrū primū recipiens sanguinem. ⁊ hoc manifestat̄ ex quathomia et mō generatōis. quia prima creatio cordis apparet sanguinea. vñ fm̄ Arist. cor est primū sanguinis receptiuū. ⁊ ideo in medio ponit̄ vt eū trāsfundat tanqz a medio ⁊ a cētro ad omnia alia membra. vñ dicit qz cor est medium totius animalis a quo p̄cedit motus ⁊ sensus ⁊ vita totius animalis. **E**t ideo cor est in omnibus habentibz sanguinem. qm̄ necessario principium sanguinis est ⁊ non epar. **H**ec omnia apte dicit Arist. li. xij. q̄uis de principio sanguinis alio mō sit scriptum in libris medicor. sed de ista cōtrouersia nihil ad nos. quia vtraqz positio vel opinio nobis deseruit quo ad nostram intentionem. **E**x predictis igitur autorum sentētijz breuiter recollige qz sanguis naturalis est purus et calidus subtilis dulcis animalis nutritibilis virtutis naturalis conseruatiuus sedes aīe ⁊ ipius contentiuus. iuuentutis p̄fectiuus. cōplexionis alteratiuus. vigoris cordis ⁊ spirituum conseruatiuus. letificatiuus amoris excitatiuus. sui diffusionis in superficie corpis ipius coloratiuus. sanus ⁊ temperatus. sanitatis conseruatiuus. corruptus corruptōnis inductiuus. vt patet in lepra que est sanguis corruptus in fontibz ⁊ cum alijs humoribus admixtus malicie eorum est temperatiuus. sua virtute doloris oculorum mitigatiuus vt dicit **Constantin⁹**. qz sanguis columbe vel irūdinis de ala dextera extractus oculis calidus instillatus maculas abstergit oculorum. sanguis enim talis valde est ignitiuus et dissolutiuus sicut ibidem dicit commentator in viatico in tractatu de pannis ⁊ maculis oculorum in fine

Sunt etiam sanguis quedam pprietates minus laudabiles alijs supradictis. nā quāto bene dispositus nature ē amabilior 7 vtilior tanto cum corruptus fuerit eidem est nociuor 7 grauiorē infert corpi passiones. Nam alioz humorū malicia sanguini admixta ppter amabilitatem eius ad naturā non se ita subito manifestat 7 iō ab eoz lesione sibi natura min⁹ precauens latente ipoz maliciā non formidat vt p̄t̄z in febribz emitticibz 7 alijs mixtis in quibus colera rubea vel adusta sanguini admixta non ita cito se nature v̄l medici iudicio manifestat vt dicit Gal. sup amphoz. Itē sanguis si fuerit in corpe supfluus menstruosis in hominibz generat passiones nisi nature vel medicine beneficio euacuetur citius vt patz in sanguine menstruali qui ppter suā p̄būdantiam humiditatis 7 caloris indigentiam in mulieribz existēs si vltra debitum retineatur pessimarū causa ē 7 occasio passionum. Inducit enim qnqz spiritalium suffocatōem. quandoqz ydropisim qnqz etiam frenesim. siue manifestā passionem. p̄t̄ ut ille sanguis corruptus nimis diu retent⁹ ad diuersas transfundit corpi regiones sicut in passionaz li. Gal. expressius continetur. vñ cōtra talia picula summū remedium ē talis sanguinis corrupti euacuatōez citius p̄creare nec mirum si sanguis sic corruptus p̄p̄iū subiectū sic molestat qui alienū etiā mirabiliter inficit et molestat siue immutat. nam vt di. Ii. li. x. ca. ij. sanguinis menstrualis cōtactu fruges non germinant. arescunt musta. moriūtur herbe. arbores amittunt fructus. ferrū rubigo corrūpit nigrescunt era 7 metalla. q̄ si canes inde comederent in rabiē efferunt. glutinum ap̄balti quod nec ferro dissoluitur nec aquis ip̄o pollutū sp̄ōte disp̄gitur vt ibidem dicit Ii. hic sanguis ex supflua humiditate 7 debili calore in corporibz multum generatur 7 iō ne natura ex eo grauef̄ in matrice recolligitur tanq̄z in sentina a qua si debito modo expulsus fuerit corpus totū molificando alleuiat 7 ip̄am matricem ad p̄ceptōz disponit 7 habilitat. Vñ di. Aristo. li. ix. menstrum in fine mensis in mulieribz maxime viget 7 iō tunc vtilit̄ expellitur sanguis talis. qz sicut dicit Ii. li. xvj. sanguis menstrualis non habet certam t̄pis renolutōnem sed in maiori p̄te accidit in diminutōne lune 7 hoc est rectum quia corpa animalium sunt tunc t̄pis frigidiora 7 alterat sanguis 7 efficitur ex eo supfluitas men-

strualis. que si tunc expellit̄ talis euacuatio laudabilis ē 7 naturalis qz si vltra tempus v̄l propter grossiciē sanguinis. v̄l ppter altitudinē matricis v̄l ppter defectum expulsiue virtutis retineatur multis molestijs piculosis corpus mulieris aggrauatur qd̄ quidē generaliter ē veruz a quatuordecimo anno vsqz ad quinquagesimū qz in iuuenulis meatus sunt angusti 7 virt⁹ debilis. A quinquagesimo hō anno in antea sanguis minoratur 7 frigescit. calor destruitur 7 tepescit vñ iste due etates a tali imundicia sunt imunes scz senectus vetularis 7 iuuentus puel-laris. retinet tamen natura sanguinem menstrua-lem post mulierum imp̄gnatōem ad nutrimentum fetus 7 conceptus conseruatōz. vñ aristo. li. xv. menstrum ē sanguis non purus s̄ indiget digestionē opatiua. hic sanguis mixtus cū spermate cibas ē in animali vñ mulier post conceptōnem frequenter patiens fluxum menstrua-lem solet facere abortiuum. aut. n. debilitatur fetus aut moritur 7 hoc ppter nutrimenti subtractionē. vnde retētio sanguinis menstrualis signū est imp̄gnatōis ex iam dicta causa. quod autem supfluit de sanguine menstruali detrahif̄ ad māmillas vt inde lac generetur. materia enī lactis est sanguis decoctus in māmillis vt dicit Aristo. li. xvj. 2. xvij. Lac inquit est sanguis digestus non corruptus. Item oportet vt fluxus sanguinis menstrualis actualiter sit in corpore anteqz mulier imp̄gnetur sicut dicit Aristo. li. xv. 7 Consi. sicut optz arborum primo flozere qz fructus facere. Item quando venit talis fluxus naturaliter semp̄ accidit i etate lune etati etiam mulieris conuenienti. Item aues 7 animalia non patiuntur talem fluxum. qz total supfluitas transit in plumas 7 in pilos vt dicit Aristo. Item dicit ruffus. mulieres nimis se exercentes 7 sepius mouentes non multum menstruant. sed que quiescunt 7 multum comedunt suauiterqz viuunt tales multa purgatione indigent. Item quando sanguis talis vel frigiditate vel crassicie ora venarum constringente debito modo non exit ad exeundum alias vias q̄rit vt venas narium 7 emorroidarū quas si clausas inuenerit ad alia membra se diffundit 7 ḡuē nature infert passionem nam tales vt dicit in viatico Consi. defectum appetitus patiunt̄ nam cibaria bona abhorrent. puluerem hō carbonum 7 laterum appetunt 7 similia. nā sanguis retentus in maliciosum fumum terrestrez 7 ponticū conuertitur. quo rapto ad orificiū stomachi appetitus rōnalis subuertitur 7 irrationalis generatur. Vñ omnia talia corpora sunt

maximis morbis apparata.

De fleumate.

Capitulum. ix.

Fleuma s'm Jo-
hannē est humor semicoctus actione caloris imperfecti et frigida et humida natura generatus. et Arest. di. li. xv. Fleuma est cibi superfluitas que non digeritur. Eadem em̄ est materia sanguinis et fleumatis. sed differunt s'm decoctionem maiorem vel minorem. vnde de fleumate fit sanguis p̄ ampliozem caloris agentis intensiōem. non tñ econuerso. sanguis em̄ in fleuma nunq̄ transmutat sicut colera mutatur in melancholiam. s' nō econuerso vt dicit Auic. Est autem fleuma humor naturaliter frigidus humidus et insipidus quam natura mandat per membra vt digeratur et ex ipso digesto corpus nutriatur. Notandum q̄ fleuma aliud est naturale aliud innaturale. naturale autē frigidum et humidum in colore albo in substantia fluidum. in sapore parum dulce vel totaliter insipidum. in epate tñ generatur vbi sedes ē calous. Est tamen habile vt ī sanguinem transmutetur et facta p̄pleta transmutatōe corp̄ ind̄ sustentet. Fleuma em̄ q̄uis de se sit grossius et insipidū p̄ intensiōem tñ caloris ipm̄ immutantis forme et saporis sanguinis q̄ ē dulce et susceptiuum vt patz in fleumate qd̄ dicit esse dulce. vñ p̄pter vicatatem et similitudinem quā habet cuz sanguine indigent eo oīa mēbra corp̄is et iō natura puida fecit illud cum sanguine per venas totius corp̄is transire p̄pter necessitates et etiā p̄pter vtilitatē. nā vt dicit p̄stā. deficiente sanguine digerit calor fleuma qz in intendit mēbra reficere et nutrire. vnd̄ in hoc nobilias est fleuma colera et melancholia. qz rectificari non possunt vt ex eis fiat sanguis cuius beneficio vigent et nutriuntur membra corp̄is vniuersa. Est etiam eius p̄sentia cū sanguine necessaria vt eius frigore sanguinis feruor temperetur et liquiditate fleumatis spissitudo sanguinis in temperie cōseruetur. et sic facilius et expeditius ad singula membra nutrimentū sanguinis deportet. Utile etiam est vt iuncture mēbroz et alias partes mobiles sua liquida humiditate humectetur ne ex calore motus vñ ex sanguine calido casu aliquo a suo officio retardentur. quia siccitate insipiducta impediuntur. Fleumatis autem innaturalis quatuor sunt species. Est enim acetosum frigidum et siccum propter melancholie admixtionem. salsum calidum et siccum propter colere rubee infectiones. dulce propter sanguinis participationem. vitreum sic dictum propter colo-

ris vitri assimilationem. tale em̄ omnino elongatur a calore et ideo ceteris eius speciebus illud ē p̄pactius et difficilius ad gerendum et in sanguine cōuertēdū. Sic humor si corruptus fuerit diuersas generat in corpore infirmitates et sup̄abundantia vt dicit Constan. cognoscit per diuersa. nam vere fleumaticus est corpore deses grauis et tardus et sensu ebes mente obliuofus carne mollis et fluidus colore liuidus albidus in facie corde timidus sputis et excreationibus multis plenus. piger et somniculosus. parui appetit? parue sitis nisi sit salsum fleuma q̄a tunc salsus sapor in ore sentitur propter calidi humoris admixtionem. crine mollis et flauus. et laxus cuius pulsus est mollis grossus et tardus. vrina alba spissa cruda et discolorata. statura pinguis et grossa in extremitatibus breuis et curua cuius cutis superficies plana et leuis ac a pilis denudata. somniat de aquarum nimium et pluiiarum inundatione nauigatione in aq̄s frigidis et etiam natatione. talis complexionis homines solent frigidum morbum sepius incurtere et ipso fatigari et precipue tempore hie mali quia tunc temporis qualitates fleumatis scilicet frigiditas et hūiditas intenduntur vt dicit Constan. quere supra de proprietatibus frigiditatis et humiditatis.

De colera.

Capitulum. x.

Colera s'm Isidoro dicta est eo q̄ in humore colerico calor temperamentum excedat. Colera alia naturalis alia innaturalis. Naturalis est que naturaliter est calida et sicca et in substantia subtilis in colore rubea clara. in sapore amara cum quodam acumine. que quanto ē calidior tanto est in colore rubicundior et in sapore amarior que cuz in corpore generatur in duas partes diuiditur quarum vna transit cū sanguine et alia transmittitur ad cistam fellis. illud autem quod vadit cum sanguine penetrat cuz ipso causa necessitatis et inuamenti. necessarium enim fuit vt sanguini admisceretur ad aptificandum sanguine ad membra colerica temperanda et nutrienda qm̄ in hoc sanguine oportet esse coleram rubeam actualiter s'm debitam proportionem huiusmodi membrorum iuuat etiā vt sanguis subtilietur vt facilius trāseat per angustos meatus ad interiora corp̄is nutrienda. alia vero pars que ad cistam fellis trahitur transmittitur ad ipsam causa necessitatis et etiam iuuamenti. necesse enim fuit propter m̄-

dificationem totius corporis et propter nutrimentum ipsius fellis. iuuat etiam stomachum et intestina calefaciendo et pungendo ut a superfluis se exonerent ideo enim sepe accidit torsio et ventris dolor et colerica passio quia via opilatur que est inter fel et intestina. Innaturalis colera est que egreditur a natura propter aliquod extraneum sibi commixtum. nam commixto cum colera rubea fleumate aquoso generatur colera citrina que preter ceteris est nimis calida et nocua. si vero fuerit fleuma grossioris essentie et spissioris inde colera vitellina. iste due species sunt note. Tercia species est colera quedam prassina in colore viridis et amara acuta sicut herba que prassium id est marubium vel porrus nuncupatur. nascitur autem in stomacho illorum qui continue vtuntur herbis nimis calidis ut porris cepis alleis et vastariis et huiusmodi. et forsitan a talibus herbis viridibus et crudis in colore contrahit virorem et sic Gal. visum est. Auicenna autem visum fuit quod praxina generatur ex colera vitellina quam nimis adurit cum ei adurit adustio in ea facit nigredinem ex qua citrinitate mixta viriditas introducit. Eruinosa vero colera est quarta species que per vltimam adustionem generatur ex prassina. quam enim tantum adurit quod eius humorositas desiccatur tunc declinat color eius ad albedinem qualis est color cineris. nam calor in humido corpore primo nigredinem efficit. deinde consumpta totaliter humiditate albidem quondam introducit ut est videre in lignis que priusquam conuertantur in cinerem conuertuntur in carbonem. frigiditas vero e conuerso in humido facit albedinem in siccis autem nigredinem operatur. sed hec vltima in omnibus alijs peior est et venenosior et venenosa qualitas pessimas et mortiferas inducit in corpore passiones sicut herisipilam et noli metangere et cetera. huiusmodi igitur colerica naturalis non excedens terminos nature est aliorum humorum subtilitatis digestionis confortatiuus fecis et putredinis mundificatiuus corporis secundum dimensionem longitudinis et latitudinis distensiuus animositas et audacie generatiuus mobilitatis et lenitatis effectiuus ad iram et ad appetitum viciate excitatiuus. venerei appetitum prouocatiuus virtutis expulsiue adiuuatiuus materie grosse attenuatiuus et a centro vsque ad circumferentiam diffusiuus secundum citrinitatem vel nigredinem superficiem substantie in colore mutatiuus. Unde colerici generaliter solent esse iracundi animo immansueti leues et instabiles impetiosi in corpore longi tenues et macillenti colore fulci in cribribus nigri et crispi pili hispidi et hirsuti tactu ca-

lidi pulsus fortis et velocis. eorum vrina in substantia est tenuis et subtilis in colore ignea rutilans et clara. Hec colera si in alia parte corporis fuerit corrupta molestissimas infert corpori passiones. quarum hec sunt generalia signa sicut enim dicit Constan. in pategn. li. ix. cap. ij. Si corpori dominetur colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue virtutis. amaritudo sentitur in ore ita quod dulcia videntur amara et sapida insipida punctura et ardor in stomacho ex calido fumo pungente nervos stomachi et mordicante. abominatio cum vomitu colerico cum siti lingue siccitas ex fumo calido. trabea arteriam desiccante et humorem saliualem circa nervos lingue consumetem. oculorum concauitas cum humido aspectu pulsus subtilis et velox et spissus. vrina rubea et intensa dolor capitis grauis. vigilia et alienatio mentis horribiles visiones in somnis tales enim somniant de igne et fulgore et stupenda aeris inflammatione quod fit ex igneo fumo potente cerebrum et imaginatiuam immutante. Et tantum de colera et speciebus eius. diuise secundum Galienum et Auicennam ad presens dicta sufficiunt. Sequitur vltima proprietas substantie corporee quarti libri que dicitur Melancholia.

De melancholia. Capitulū vndecimū

Melancholia est humor spissus et grossus ex fece et turbulencia sanguinis generatur. et dicitur a melon quod est niger et colim quod est humor. inde dicitur melancholia quasi niger humor. Unde a phisicis colera nigra nuncupatur nam color eius declinat ad nigredinem. Est autem melancholia alia naturalis alia innaturalis naturalis est frigida et sicca que fit in sanguine sicut fer in vino habet generari et sba est spissa et terrestre et sapor inter dulcedinem et ponticitatem existit vicin accipiet. Hec melancholia in duas partes huius diuidi que vna remanet cum sanguine penetrat secum ad membra carum et necessitas et iuuamti

fait enim necesse vt cum sanguine misceretur vt
 aptificaret sanguinem ad membra melancoli-
 ca nutrienda. **I**uuat etiam sanguine quia inspif-
 sat ne sua liquiditate subterfugiat digestionem
 secunda pars vero transmittitur ad splenē pro-
 pter necessitatem et iuuamentum. necesse enim
 fuit hoc propter mundificationem totius cor-
 poris et propter nutrimentū ipsius splenis. **I**u-
 uamentum vero est vt pfluat in os stomachi.
 vt scilicet ipse fortificet inspillet et vt ibi pruritū faci-
 at et sic excitet famem et cooperetur ad desiderium
 nutrimenti. **I**llud autem est melancolie quod
 est superfluum sanguinis transmittitur ad sple-
 nem et quod a splene egreditur est illud quo in-
 diget splen ad sui nutrimentum et sicut colera
 rubea iuuat stomachum ad expellenda super-
 flua inferius sic et melancolia iuuat virtutē ap-
 petitiuam superius. dicitur autem sex sanguinis
 potius quā colere vel fleumatis quia resudat et se-
 paratur a sanguine sicut descendit ypostasis vi-
 nalis siue sedimen in liquore. de fleumate vero
 nihil resudat nec descendit propter eius visco-
 sitatem. similiter nec de colera propter eius sub-
 tilitatem et ideo sex colere vel fleumatis non vo-
 catur. **M**elancolia autē innaturalis non est ad
 modum ypostasis siue residentie et fecis. sed per
 modum adustionis et cineritatis. et hoc accidit
 istis modis. agens enim calor nimis in substan-
 tia fleumatis ipsam adurit et per adustionem ni-
 miam in coleram adustam conuertit et si fuerit
 humor primo subtilis et aquosus quando adu-
 ritur efficitur salsus et si fuerit grossus trahitur
 ad acredinem vel ponticitatem. si vero contin-
 gat sanguinem aduri vel incinerari. cinis ei⁹ fit
 salsus cum quadam dulcedine pauca. sed quā-
 do contingit melancoliam naturalem aduri il-
 la adustio seu cinis erit acris sicut acetum et cum
 cadit in superficiē terre ebullit cuius odor est g-
 uis et acris sicut acetum quod musce fugiunt
 propter odoris horribilitatem. et illa siquidē que
 magis est acris deterior est. **S**i vero melanco-
 lia quā aduritur grossioris fuit substantie erit ci-
 nis eius minoris acredinis cum ponticitate pau-
 ca que cadens super terrā minus ebullit et mi⁹
 in umbra penetrat nec est mi⁹ maliciosa et vene-
 nosa ita cito perimit sicut prima. **H**ec colera ni-
 gra nature inimica pessimas habet ac mortife-
 ras qualitates morbos enim inducit incurabi-
 les sicut cancerum et lepram et huiusmodi. **E**x
 amixtione igitur per adustionem nimiam incine-
 rati fleumatis sanguinis et melancolie naturalis
 melancolia innaturalis et pessima generat. et cum
 ex fleumate per decoctiones generetur sanguis

et in sanguine per extensionem generetur colera
 ex colera vero melancolia. **I**mpossibile est ex ea
 humorem ulterius generari sed tantūmodo in-
 cineratur et ex illa incineracione naturalem hu-
 morem inficiente. ille humor pessimus acciden-
 taliter procreatur vt dicit **Constan.** li. i. ca. xxiiij
Istius humoris dominantis in aliquo corpore
 hec sunt signa. **P**rimo quia calor cutis mutat
 in nigredinem vel liuorem in ore sentit acidum
 saporem ponticum et terrestrem: huius humoris quā-
 litatem paciēs animo est timidus sine causa pas-
 sio eius est melancolia. vnde omnes hanc passi-
 onē habentes sine causa sunt timidi sepius atque
 tristes et hoc ex melancolico humore cor cōstri-
 gēte. vñ sic tristes in rogati quod faciant vel per quod
 leant non habent quid respondeant. alij tamen
 sibi mortem imminere putant irrationally alij
 inimicias alicuius formidant alij mortem di-
 ligunt et desiderant. vnde **Gal.** in libro passio-
 num **N**on est mirum inquit si paciēs coleram
 magnam tristitiam vel mortis suspensionem pa-
 ciat cum exterius in corpore obscuritate nichil
 sit timidius. vnde quando aliquod obscurū vt
 est fumus melancolicus operit cerebrum neces-
 se est vt paciēs timeat quia causam vnde tie-
 at secum portat et ideo somniat terribilia et tene-
 brosa et visui pessima et in odore fetida vel in sa-
 pore acetosa ex quibus omnibus generatur me-
 lancolia passio. **I**tem maniacae et melancolice di-
 spositionis est quando tales de tristabili gau-
 dent et rident. de re vero exultanti plangunt atque
 dolent. **I**tem tales pertinaciter tacent vbi esset
 loquendum et insolenter loquuntur vbi esset ta-
 cendum. **I**tem alij putant se esse vas fictile terre-
 um et timent tangi ne rumpentur atque frangan-
 tur. **I**tem quidam putant se pugno mundum
 claudere et omnia in manibus continere et ideo
 manus ad cibum non extendunt. timēt quod si ma-
 nus extenderent partes mundi defluerent et pi-
 rent. **I**tem quidam putant angelum tenere mū-
 dum et preteridio velle mundum dimittere cade-
 re et ideo manus erigunt et humeros volentes
 mundum corruentem sustinere et multum recal-
 citant quando manus et humeros a medicis
 suppressere compelluntur. **I**tem aliquibus vi-
 detur quod caput non habeant vel si putent se ha-
 bere illud putant caput esse plumbeum vel asi-
 nimum seu aliter mōstruosum. **I**tem alij audie-
 tes gallos cantare brachia erigunt et se se percu-
 tiunt et cantantes se esse gallos credunt et tan-
 dem nimis clamantes rauci in clamando vel mu-
 tifiunt. **I**tem alij in suspensionem pessimam irre-
 uocabily incidunt propter quod amicos odi-

unt vituperant et confundunt. immo quando-
 que percutiunt et occidunt has et multas alias mi-
 rabiles incurunt melancholicas passiones prout re-
 fert **Ballie.** et **Alexander.** et multi alij auctores
 quas quidem longum esset per singula enarra-
 re et hoc quotidie ad oculum experimur sicut nup-
 accidit quandam nobilem ad tantam desipien-
 ciam melancholicis vicio deuenisse quod modis omni-
 bus murilegum se putabat. unde alij quibus suble-
 ctis ubi cati insidiantur muribus quiescere non
 valebat. forte tali pena peccatis suis exigentibus
 percussus fuit. **Nabuchodonosor** qui prout di-
 citur in historijs bestiam triformem scilicet leonem
 et aquilam bouem septem annorum spatio se pu-
 tabat. **Hec** autem de melancholia et de alijs hu-
 moribus naturalibus quantum ad hoc pertinet
 opusculum. dixisse nunc sufficiant.

Explicit liber quartus. Incipit liber quintus

Ducto de pro-
 prietatibus humorum restat
 aliqua dicere de dispositione
 membrorum que ex predictis
 humoribus componuntur. Et
 primo de proprietatibus eorum in genere deinde
 de singulis in specie dicendum est aliquid et
 cetera.

De membrorum proprietatibus generali. capit. j.

Nam ut dicit au-
 ten. Membra sunt corpora ex parte
 humorum commixtione procreata vel
 ut dicitur super **Jo.** Membrum est firma pars
 et solida animalis ex similibus vel dissimilibus com-
 posita ad aliquod speciale officium deputata
 per hoc quod dicitur firma pars differt membrum
 a parte que non est firma vel est spiritus. per hoc
 autem quod dicitur ex similibus vel dissimilibus com-
 positum insinuatur membrorum duplex diuer-
 sitas simplicium sive consimilium et composito-
 rum sive officialium. nam consimilia membra di-
 cuntur et simplicia quorum partes eiusdem na-
 ture sunt cum toto vel quilibet pars sanguinis
 est sanguis et sic de alijs et huiusmodi membra
 scilicet similia organicis et officialibus membris na-
 turaliter sunt priora vel putantur ea componentia
 sicut principium componens est composito pri-
 us. organica sive officialia membra dicuntur ex
 consimilibus generata et statuta que ad comple-

tionem sensus et motus sunt anime instrumenta.
 ut manus pes oculus et consimilia. fuit enim ne-
 cessarium quod in qualitate et quantitate diuersa es-
 sent ut actio anime completeretur natura enim fecit
 corporis instrumenta virtuti anime congruen-
 tia. virtutes enim anime sunt diuersae et ideo mem-
 brorum diuersitates sunt necessarie ut patet in
 manibus in quibus sunt multi digiti et in quanti-
 tate et in qualitate diuersi ut per eos possint ma-
 gna sicut minima retineri. Cum igitur sit triplex
 anime actio scilicet animalis naturalis et spiritu-
 alis. sunt membra istis operationibus anime
 necessaria unde membra animale virtutem se-
 quentia dicuntur animata que fuerunt necessa-
 ria ad sensum formandum et motum voluntari-
 um in omnibus animalibus sicut cerebrum ner-
 ui oculi et alia instrumenta sensuum. membra vero vir-
 tuti vitali obedientia dicuntur spiritualiter vi-
 talia que facta sunt propter anhelitus et vitalis
 spiritus attractionem et caloris mitigationem et
 vite conseruationem vel cor pulmo et huiusmo-
 di. membra autem virtuti naturali deseruientia
 dicuntur naturalia et nutritiua quorum quedam
 sunt nutritiua. que scilicet cibum in membrorum sub-
 stantiam transmutant. sicut stomachus epas et hu-
 iusmodi. quedam vero sunt generatiua ad con-
 seruationem speciei vel scilicet specificarentur gene-
 ralia et indiuiduantur specificata. Quia enim omnia
 indiuidua consumantur necesse est ut per vim ge-
 neratiuam ne penitus pereant reparentur et sic
 in esse specifico saluentur. Habent autem hec
 membra sibi alia deseruientia et adiuuantia mu-
 tuo enim membra sibi inuicem subministrant. **Hec**
 autem membrorum subseruientium utilitas est
 multiplex scilicet preparatoria. purgatoria. defen-
 soria. deportatoria. Prima itaque sunt prepara-
 toria sicut organa sensuum deseruiunt cerebro cor-
 di. pulmoni. epati. stomacho. et cetera instrumē-
 ta cibabilia. Secunda sunt deportatoria sicut
 sunt nervi qui suscipiunt spiritum animale a
 cerebro et deferunt ad singula membra. ad mo-
 tum et sensum faciendum. Similiter et arterie de-
 seruiunt cordi et vene epati. nam spiritum susci-
 piunt arterie a corde et deferunt ad pulsum fa-
 ciendum. et vene sanguinem ab epate ad corp-
 nutriendum. Tercia sunt purgatoria scilicet ea
 que expellunt superflua et nocua sicut forami-
 narium in capite et meatus per que cor emit-
 tit superfluum fumositatem pulmoni ut emit-
 tatur. Similiter cistis fellis et splen purgant epas a
 superfluitatibus colericis et melancholicis. sic renes in-
 dificant ab aquis. Quarta sunt defensoria sicut duo
 pancreatici cum craneo defendunt cerebrum a nocuē-